

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ  
АКСУБАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ  
СОВЕТЫ**

**КАРАР**

№ 41

12.03.2021ел

Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы территориясендә инженер-коммуникацион (жир), ремонт һәм башка эшләр оештыру һәм үткөрү турында Нигезләмәне раслау хакында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел. №131-ФЗ Федераль законга таянып, Аксубай муниципаль районы Советы

**КАРАР ИТТЕ:**

1. Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы территориясендә инженер-коммуникацион (жир), ремонт һәм башка эшләр оештыру һәм үткөрү турында Нигезләмәне расларга (1нче кушымта).
2. Әлеге карарны Аксубай муниципаль районының рәсми сайтында һәм хокукый мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) бастырып чыгарырга.
3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Аксубай муниципаль районы Советының икътисади үсеш, экология, табигый ресурслар һәм жир мәсьәләләре буенча даими комиссиясенә йөкләргә.

Аксубай муниципаль районы башлыгы,

Совет Рәисе

К.К.Гилманов

Аксубай муниципаль район  
Советының 12.03.2021 ел,  
№41 карарына 1 нче кушымта

Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы  
территориясендә инженер-коммуникацион (жир), ремонт һәм  
башка эшләр оештыру һәм үткәрү турында  
НИГЕЗЛӘМӘ

I. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Аксубай муниципаль районы территориясендә инженерлык - коммуникацион (жир), ремонт һәм башка эшләр оештыру һәм үткәрү турында нигезләмә (алга таба-Нигезләмә) Аксубай муниципаль районы территориясен төзекләндерү белән бәйле жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәрүгә карата бердәм таләпләр билгели.

1.2. Нигезләмә гамәлдә булуы капитал төзелеш объектларын төзү, үзгәртеп кору һәм капитал ремонтлау өчен бирелгән һәм вакытлыча киртәләр урнаштыру һәм төзелеш зонасыннан коммуникацияләр чыгару белән бәйле эшләрдән тыш рөхсәт бирелгән жир кишәрлекләрендә башкарыла торган эшләргә кагылмый.

1.3. Нигезләмә таләпләре, оештыру-хокукый формаларына һәм ведомствога карамастан, барлык оешмалар, индивидуаль эшкуарлар, Аксубай муниципаль районы территориясен төзекләндерү белән бәйле жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен башкаручы (планлаштыручы) физик затлар өчен мәжбүри.

1.4. Нигезләмәдә түбәндәге терминнар һәм төшенчәләр кулланыла:

- авария хәлендәге эшләр-инженерлык коммуникацияләрендә, башка объектларда, аларга зыян килгән очракта, куркынычны бетерү өчен, турыдан-туры куркыныч янауы жир эшләрен кичекмәстән житештерүне таләп иткән зыян күргән очракта, кешеләрнең иминлегенә, аларның хокукларына, шулай ук закон тарафыннан саклана торган мәнфәгатьләргә ремонт-торгызу эшләре;

- ордерны юкка чыгару-объектта эшләр башкару хокукыннан мәхрүм итү;

- объект хужасы - милек хокукында, хужалык алып бару хокукында, оператив идарә хокукында, аренда хокукында (эгәр объектка аренда шартнамәсе белән каралган булса), гомерлек мирас итеп биләү хокукында, даими (сроксыз) файдалану хокукында булган зат, йә аны куллануны, эксплуатацияләүне һәм карап тотуны гамәлгә ашыручы оешма;

- төзекләндерүне торгызу - бозылган төзекләндерү норматив актларның техник таләпләренә туры килә торган халәتكә китерү; елның салкын вакытында объектның эшчәнлегә мөмкинлеген күз алдында тоткан төзекләндерүне өлешчә торгызу рөхсәт ителә;

- юл-төзөклөндөрөлгөн яисэ жайлаштырылган һәм транспорт чаралары хэрэкетэ өчен файдаланыла торган жир полосасы яисэ ясалма корылманың өслеге. Юл бер яки берничэ машина йөрү өлөшөн, шулай ук трамвай юлларын, тротуарларны, юл кырыйларын һәм бүленеш полосаларын, алар булган очракта, үз эченэ ала;

- юл киеме-юлның конструктив элементы, ул капламадан, нигездән һәм нигезнең өстәмэ катламнардан (салкын саклау, жылылык изоляцияләү, дренлау һ. б.) тора;

- заказ бирүче - капитал төзелеш объекттын төзүне, үзгәртеп коруны һәм ремонтлауны (капиталь ремонтны), сүтүне, шулай ук инженерлык эзләнүләрэн башкаруны, капитал төзелеш, ремонт (капиталь ремонт) объектларын төзү, реконструкцияләү, сүтү өчен проект документациясен эзерләүне тээмин итүче объект яисэ жир участогы хужасы (яисэ хужасы булып торучы) вэкалэтле юридик яки физик зат,

- жир эшлэре - грунт тартып алу (эшкэртү), аны күчерү, тигезләү һәм тыгызлау белән жэюне үз эченэ алган төзелеш эшлэре комплексы, шулай ук урман кисү һәм территорияне чистарту белән бэйле эзерлек эшлэре, шуңа бэйле эшлэр (шул исэптэн майданнарны, сөзөклөклэрне, потноларны, уемнарны һәм өемнэрне планлаштыру; жир полотносын эшкэртү; сөзөклөклэр буенча (нигезендэ) өемнэрдэ уступларны урнаштыру; чокыр-кран машиналары белән бораулау; грунт йомшарту; котлованнар куышлыкларын салу). Бина отмосткасы һәм фундаментының конструктив катламы тирэнлегендэ бина отмосткасы зонасында житештерелэ торган жир эшлэре булып тормый;

- яшел үсентелэр зонасы - агач-куак һәм ясалма үсемлеклэр белән капланган территория, шул исэптэн парклар, бакчалар, скверлар, газоннар;

- эшлэр житештерү зонасы-эшлэр башкару өчен бүлөп бирелгән, шулай ук эшлэр башкарганда кулланыла торган, шул исэптэн материалларны, жайланмаларны, механизмнарны, көнкүрөш шэһэрчөклэрэн вакытлыча урнаштыру өчен территория;

- инженерлык коммуникациялэре - жир асты һәм жир өсте чөлтэрлэре, ачык һәм ябык канализация трассалары, электр, жылылык, газ, су белән тээмин итү, элементэ, электр транспортының элементэ чөлтэрлэре, шулай ук аларда корылмалар;

- капитал ремонт-объектның аерым конструктив өлөшлэрэн торгызу, аларның физик тузуы һәм (яки) жимерелүенэ бэйле рэвештэ йэ аларны эксплуатацияләү күрсэткөчлэрэн яхшыртучы охшаш яисэ башка төрлэргэ алмаштыру эшлэре, объектның төп техник-икътисадый күрсэткөчлэрэн үзгэртмичэ;

- кызыл линиялэр - гомуми файдаланудагы территориялэр чиклэрэн билгели торган һәм территорияне планлаштыру буенча документларга үзгэрешлэр кертергэ яки юкка чыгарырга тиешле линиялэр;

- объект-биналар һәм корылмалар, инженерлык коммуникациялэре, геодезия билгелэре, юллар һәм юл корылмалары, башка төзөклөндөрү объектлары, шул исэптэн яшел үтыртмалар, инфраструктура элементлары, ваклап сату, реклама, халыкка хезмэт күрсэтү объектлары.;

- өченче катлаулы объектлар-вакытлыча, сезонлы яки ярдэмче

билгеләнештәге биналар һәм корылмалар, шул исәптән жәмәгать бәдрәфләре, тиешле корылмалар булган спорт мәйданчыклары;

- ордер - Татарстан Республикасы Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының инфраструктура үсеше бүлеге тарафыннан бирелә торган эшләр башкаруга хокук бирә торган документ;

- жир асты инженерлык корылмаларының һәм коммуникацияләренең сак зонасы - жир асты инженерлык коммуникацияләре буенда (тирәсендә) урнашкан территория, аның чикләре законнар һәм башка норматив хокукый актлар нигезендә, әлеге корылмаларның һәм коммуникацияләренең хужалары, шулай ук жир асты инженерлык корылмаларының һәм коммуникацияләренең торышын, карап тотылуын һәм эксплуатацияләнүен тикшереп торуну һәм күзәтүне гамәлгә ашыручы органнар белән килештермичә эшчәнлекнең теләсә нинди төрләрән башкару тыела торган объект категориясенә карап;

- якын-тирә территория - объект тирәли биш метр радиуста урнашкан территория;

- жир (грунт) эшкәртү – уеп алу (ямыуеп алу), өем (ярымөем), тигезләү катламын, фильтрациягә каршы япма(подушка), кире фильтр урнаштыру, дренажлау. Жирне (грунтны) эшкәртү гидромеханизация чараларын кулланып яисә кулдан башкарыла ала;

- боерык-Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының «Аксубай муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә автомобиль юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләүгә яисә туктатуга рөхсәте;

- эшләр - төзелеш, реконструкция, ремонт (капиталь ремонт), грунт эшләү, территорияләргә төзекләндерү, вакытлыча бозу, юл хәрәкәтен вакытлыча чикләү яки вакытлыча туктату белән бәйлә объектларны карап тоту эшләре һәм аларга тинчләштерелгән проект-тикшеренү, жир төзелеш, шулай ук эзерлек эшләре (шул исәптән төзелеш материалларын һәм конструкцияләргә туплау, машиналар һәм механизмнарны, вакытлыча биналар һәм корылмаларны урнаштыру), авария хәлендәге эшләр;

- реконструкция (торгызу) - ул капитал төзелеш объектларының параметрларын, аларның өлешләрен (биеклекләр, катлар саны, мәйдан, житештерү егәрлеге, күләме) һәм инженер-техник тәэмин итүнең сыйфатын үзгәртү;

- килештерүче оешмалар - оешмалар, учреждениеләр, шулай ук үз ризалыкларын бирә торган һәм эш башкаруга шартлар куя торган жир кишәрлекләре хокукына ия булган кызыксынган затлар;

- төзелеш - биналар, корылмалар, төзелмәләр (шул исәптән сүтелә торган капитал төзелеш объектлары урынында) төзү;

- төзелеш мәйданчыгы - төзелеш, реконструкция, капитал ремонт объектларын урнаштыру, шулай ук материаллар һәм конструкцияләргә саклау, машиналар һәм механизмнар урнаштыру, төзелеш, реконструкция, капитал ремонт чорында вакытлыча биналар һәм корылмалар урнаштыру өчен билгеләнгән тәртиптә (яки кулланыла торган) жир участогы;

- ордерның гамәлдә булуын туктатып тору - ачыкланган житешсезлекләргә тулысынча бетергәнчегә кадәр эшләргә вакытлыча тыю;

- эшләргә житештерүче - жир, төзелеш һәм ремонт эшләргә территорияне

төзеклэндерү кагыйдэлэрен бозу белән бэйле (генподрядчы да, субподрядчы да) башкаручы юридик яки физик зат;

- проект (төзелеш, эшләрне оештыру) - билгелэнгән тәртиптә килештерелгән проект документы, ул текст формасында һәм карталар (схемалар) рәвешендә материаллар үз эченә алган, объектны һәм аның өлешлэрен төзүне һәм үзгәртеп коруны, шулай ук объектны ремонтлауны (капиталь ремонтны) үткәрүне тээмин итү өчен архитектура, конструктив һәм инженер-техник чишелешләрне билгели торган проект документациясе;

- ремонт - объектның төзеклеген һәм эшкә яраклылыгын (шул исәптән аның эксплуатация характеристикаларын) торгызу буенча эшләр, аларны үтәгәндә объектның конструктив һәм башка ышанычлылык характеристикаларына һәм куркынычсызлыгына кагылмый торган эшләр.

## 2. Жир эшлэрен башкаруга ордер бирү тәртибе

2.1. Исемлек буенча жир эшлэренен барлык төрлэрен житештерү 1нче кушымта) бары тик жир эшлэрен башкаруга ордер булганда гына рөхсәт ителә (алга таба - Ордер). Ордерның формасы әлеге Кагыйдэлэргә 2 нче кушымта белән расланган.

2.2. Территорияне төзеклэндерү кагыйдэлэрен бозу белән бэйле төзелеш һәм жир эшлэрен, инженерлык коммуникациялэрен төзү һәм ремонтлау эшлэрен башкару срокларын килештерү һәм координациялэүне вәкалэтле орган башкара. Жир эшлэрен башкаруга Ордер вәкалэтле орган тарафыннан бирелә

2.3. Жир эшлэрен башкару өчен ордер алу өчен вәкалэтле органга 10 көннән дә соңга калмыйча объектны финанслау, кирәкле материаллар, механизмнар, саклану чаралары (киртэләр, юл билгелэрен кисәтү һ.б.) һәм кирәкле документлар (4 нче кушымта) белән тээмин итү турында язмача гариза (3 нче кушымта) бирергә кирәк.

Ордер алу бурычы заказчыга яки эш башкаручыга йөкләнә.

Эшләрне житештерүче, заказчының рәсмиләштерелгән ордеры булуына инанмыйча, эшләр башкарырга хокуклы түгел.

Вәкалэтле орган жир эшлэрен башкаруга ордер алуга язма гариза алынганнан соң 10 көн эчендә:

а) документларның булу-булмавын һәм аларның билгелэнгән таләплэргә туры килүен тикшерү үткәрә;

б) проектның Дәүләт шәһәр төзелеше нормативлары һәм кагыйдэлэре таләплэренә туры килүен тикшерү үткәрә;

в) жир эшлэрен башкаруга ордер бирә яки баш тарту сәбәплэрен күрсәтеп, ордер бирүдән баш тарта.

Вәкалэтле орган әлеге Кагыйдэлэрнең 4 нче кушымтасында каралган документлар булмаганда яки проектның шәһәр төзелеше нормативларына туры килмәве очрагында ордер бирүдән баш тарта.

2.4. Жир эшлэрен башкаруга Ордер оешма, предприятие, учреждение, физик затка - капитал төзелеш объектларын төзү, реконструкциялү, капитал ремонтлау буенча заказ бирүчегә бирелә.

2.5. Жир эшлэрен башкаруга ордер биргәндә вәкалэтле орган, жирле шартларны исәпкә алып, эшләрне башкару срокларын һәм бозылган төзеклэндерүне тулысынча торгызу срокларын билгели.

Ордер, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре белән каралган эшләрне башкаруның норматив дәвамлылығын исәпкә алып, эшләрне башкаруның билгеләнгән графигы нигезендә, билгеләнгән вакытка рәсмиләштерелә.

Ордер анда күрсәтелгән төрләргә, күләме, вакыты һәм урыны гамәлдә. Эшләр ордерда күрсәтелгән эшләрне житештерүче тарафыннан гына башкарыла ала. Эшләрне башкару барышында гариза бирүче вәкаләтле органга рөхсәт бирү шартларын үзгәртү (эшләрне жаваплы башкаручы, лицензияләр срогы тәмамлану, проект карарларының мөһим үзгәрешләре һ. б.) турында хәбәр итә. Ордерда күрсәтелгән эшләрне житештерүче ордерында алыштырылган, объектны башка эш башкаручыга тапшырган очракта, ордер бирелгән эшләрнең заказчысы аны кичекмәстән башка эш житештерүчегә янадан рәсмиләштерергә тиеш. Гамәлдәге ордерга үзгәрешләр һәм өстәмәләр аны бирү урыны буенча гына кертелә.

Ордерда күрсәтелгән эшләрне башлау вакыты 5 (биш) көнгә тоткарланганда, эшләр башкаруга бирелгән ордер гамәлдә түгел дип таныла һәм Вәкаләтле органга срок чыкканнан соң 3 көн эчендә кире кайтарылырга тиеш.

2.6. Төзелеш дәвамлылығы белән бер айдан артык булган эшләр башкарганда, жир эшләрән башкаруга ордер аерым этапларга, аларның һәркайсына эш срокларын билгеләп, бирелергә мөмкин.

2.7. Вәкаләтле орган элек башкарылган жир эшләре буенча эшләр житештерүче яки заказ бирүченең әлеге кагыйдәләрнең нигезләмәләрен системалы рәвештә (2 һәм аннан да күбрәк тапкыр) үтәмәве, эшләр житештерүче яки заказчы ягыннан жир эшләрән башкаруның килештерелгән срокларын системалы рәвештә бозу (2 һәм аннан да күбрәк тапкыр) булуы, төзекләндерү эшләре янадан торгызылмавы яки башланган эшләрне тәмамлауга кадәр элек бирелгән ордер буенча нинди дә булса бурычлар булуы ачыкланса, ордер бирүдән баш тарта.

2.8. Вәкаләтле орган ордерның гамәлен түбәндәге очракларда туктатып тора:

- житештерүче тарафыннан ачыкланган житешсезлекләрне бетерү буенча күрсәтмәләр үтәлмәүне системалы (2 һәм аннан күбрәк тапкыр);
- әгәр жир эшләре башкарыла торган объектның торышы кешеләрнең тормышына, сәламәтлегенә һәм транспорт хәрәкәтенә куркыныч тудырса;
- заказчы яки эш башкаручы ягыннан ордерны рәсмиләштерүнең билгеләнгән тәртибен бозуларны ачыклау, рөхсәтнамәнең, килешүләрнең гамәлләрен вакытлыча туктату, алар нигезендә ул бирелгән.;
- жир эшләре алып барыла торган урын белән янәшә урнашкан биналар һәм корылмаларның конструкцияләре һәм элементлары деформациясә барлыкка килү.

Ордерның гамәлдә булуы туктатылган очракта, эш башкаручының ордеры тартып алынырга тиеш, алмашка эшләрне туктату турында күрсәтмәләр бирелә.

Ордерның гамәлен туктатып торуға сәбәп булган житешсезлекләрне бетергәннән соң, аның гамәле янадан торгызыла (ордер эш бирүчегә кире кайта). Шул ук вакытта ордерда аның гамәлдә булуын тиешле чорда туктатып

тору турында билге ясала.

Ордерның гамәлен торгызу эш башкаручының хокук бозуларны бетерүне раслаучы һәм жир эшләрэн башкарганда әлеге кагыйдәләрне үтүне гарантияләүче вәкаләтле органга язмача мөрәжәгатә буенча башкарыла.

2.9. Яраклылык вакыты чыккан ордер буенча эшләр башкару тыела. Яраклылык вакыты чыккан ордер буенча эшләрне башкару жир эшләрэн үз белдеге белән башкару дип таныла. Эшләрне билгеләнгән срокта яки эшләрне ордерда билгеләнгән срокта тәмамларга мөмкинлек бирми торган сәбәпләр килеп чыккан очракта, заказ бирүче яки эшләр башкаручы эшләрне башкару срокларын озайту турында язма үтенеч белән вәкаләтле органга мөрәжәгатә итәргә тиеш. Озайту ордерда күрсәтелгән эшләрне тәмамлау срогы чыкканчы биш календарь көннән дә ким булмаган вакыт эчендә башкарыла.

2.10. Эшләрне туктатканда, финанслау булмау сәбәпле, ордер эшләрне башкару хокукыннан башка (бары тик төзелеш мәйданчыгы территориясен карап тоту өчен генә), төзелеш мәйданчыгын карап тоту өчен тулы җаваплылык белән эш заказчысы тарафыннан яңадан рәсмиләштерелә.

Озак вакытлар финансланмаган очракта объект консервланган булырга мөмкин, ордер ябылган. Консервланган объектны карап тоту өчен заказ бирүче җаваплы.

2.11. Зур озынлыктагы трассаларда һәм автомобиль юллары кисешкән вакытта Ордер һәр участокка эшләр срокларын билгеләп, аерым участокларга бирелә, ләкин 100 п.м. озынлыктагы су, канализация, жылылык трассасы, газүткәргеч һәм телефон һәм электр кабельләре өчен 200 п. метрдан да артык түгел һәм автоюллар киселешендәге аерым участокларга.

2.12. Әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән очракларда ордерларны рәсмиләштерүнең гамәлдәге тәртибе үзгәртелергә мөмкин.

Эшләр башкарыла торган, рөхсәт ителергә тиешле территория булса, эшләр башкару күрсәтелгән очраклар дип таныла:

- хәрби хәлдә;
- гадәттән тыш хәл режимында;
- террорчылыкка каршы операция үткәрү зонасында;
- табигый бәла-каза нәтижәләрэн бетерү зонасында һ. б.

### 3. Инженер-коммуникацион (жир), ремонт һәм башка эшләр башкару тәртибе

3.1. Киләсе елда жир асты челтәрләрэн, корылмаларын төзү яки реконструкцияләү (подрядчы яки хужалык ысулы белән) буенча эшләр башкарылырга тиешле оешмалар, төзелеш яки реконструкция өчен билгеләнгән трассаларның сызымнарын кушып, киләсе елның 1 октябренә кадәр вәкаләтле органга планлы гаризалар тапшырырга тиеш.

3.2. Магистраль урамнарда, юлларда һәм мәйданнарда жир асты коммуникацияләрен салу һәм үзгәртеп коруның төп ысулы-төзекләндерелгән өслекне ачмыйча гына, ябык ысул.

Магистраль урамнарында, проспектларда, юлларда һәм камилләштерелгән мәйданнарда инженерлык коммуникацияләрен салу һәм яңадан коруның ачык ысулы вәкаләтле орган тарафыннан язма рәвештә бирелгән рөхсәт буенча гына рөхсәт ителә.

3.3. Автомобиль юлларының машина йөрү өлешендә автотранспорт хәрәкәтен вакытлыча чикләүне яисә туктатуны (урамны туктатып тору һәм ябу) таләп итә торган жир эшләре бары тик вәкаләтле орган белән килештереп башкарыла.

3.4. Жир эшләре башланыр алдыннан заказ бирүче яки эшләр житештерүче, жир эшләре башланганчы бер тәүлек калгач, эшләр башкару урынына эксплуатация хезмәтләре һәм башка оешмалар, учреждениеләр һәм физик затларны, жир асты корылмалары булган яки башка объектлар булган вәкилләрне чакыртырга тиеш. Бу тәртип шулай ук жир эшләре житештерүне Килештерү кәгазендә оешма яки жир эшләре башкарылачак жир кишәрлегеннән файдаланучы физик затларны, шулай ук катнаш һәм параллель инженерлык челтәрләре, башка объектлар булган оешмаларны яки физик затларны чакырту зарурилыгы күрсәтелсә дә кулланыла.

3.5. Ордерда күрсәтелгән эксплуатация һәм башка оешмалар житәкчеләре үз вәкаләтле вәкилләренә эш урынына килүен тәмин итәргә бурычлы. Бер үк вакытта жир асты корылмаларының, коммуникацияләренә һәм башка мөлкәтнең сакланышын һәм зыян китерүен кисәтү максатыннан, эшләренә башкаруның аерым шартлары төгәлләштерелә һәм язмача теркәлә.

Проектта күрсәтелмәгән жир асты коммуникацияләре һәм корылмалары ачыкланган очракта, эшләр башкаруга комачауламаса да, жир эшләре башкару тыела. Ачылу урынына коммуникацияләр һәм корылмалар хужаларының вәкилләре чакырылырга тиеш. Бер үк вакытта коммуникацияләренә һәм корылмаларны зыяннан саклау буенча чаралар күреләргә тиеш. Кирәкле яклануны тәмин итү мөмкин булмаган очракта, эшләр өлеге коммуникацияләренә һәм корылмаларның хужалары белән эшләү проектын килештергәнчегә кадәр туктатылырга тиеш.

3.6. Эшләр башланыр алдыннан оешма, юридик яки физик зат эшләр башкару урынын санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп, типик киртәләр белән әйләндереп алалар һәм ГОСТ нигезендә типик юл билгеләре белән жиһазлылар, эш башкаручы оешма исемен, эш башкарган өчен җаваплы затны, телефон номерын бүләклиләр

Кичке һәм төнге сәгатьләрдә коймаларда Россия Федерациясендә юл хәрәкәте кагыйдәләре белән каралган яктылыкны кире кайтаручы кисәтү билгеләре булырга тиеш. Юлларны ябуны таләп итә торган юлларда юл билгеләре куелганда, РФ ЭЭМ органнарында расланган схемалар буенча юл йөрү юллары билгеләнә. Караңгылык башлану белән казу урыннары яктыртыла.

3.7. Жир эшләре башкарганда тирә-юнь территориянең норматив санитар торышы, жәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте иминлеге, йорт ишегалларына керү, барлык предприятиеләр һәм оешмаларга, торақ, хезмәт, сәүдә биналарына, уку һәм балалар учреждениеләренә керү юллары эш хәлендә булырга тиеш. Траншеялар аша жәяүлеләр кичүе төзеләргә яки жәяүлеләр өчен күперләр куелырга тиеш. Кышкы чорда алар даими рәвештә кардан һәм боздан арынырга һәм жир эшләре башкаручы оешма көче белән ком сибәргә тиеш. Ишегалларына (кварталларга) керүне тәмин итү мөмкин булмаган очракта, эшләр янғын сагы идарәсе, авария газ хезмәте, үзәк район хастаханәсенә

ашыгыч медицина ярдәме станциясе, Эчке эшләр органнары һәм авария хәлендәге һәм оператив хезмәтләре булган башка оешмалар белән килештерелергә тиеш.

Транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте иминлеге, билгеләнгән таләпләрне үтәү өчен эшләр башкаруга рөхсәттә (ордерда) күрсәтелгән җаваплы зат җаваплы.

3.8. Эшләрне башкарган вакытта жир эшләрне башкарган өчен җаваплы зат, эшләр башкаруга ордер, билгеләнгән тәртиптә килештерелгән техник проект, Россия ӘМның Аксубай районы буенча ЮХИДИ бүлеге белән килештерелгән юл хәрәкәте схемасы; эшләр житештерү проекты, шулай ук жир асты корылмалары һәм коммуникацияләр хужаларының күрсәтмәләре булган казу урында даими булырга тиеш.

3.9. Жир асты корылмаларын һәм коммуникацияләренә төзегәндә, ремонтлаганда һәм үзгәртеп корганда, түбә ябу эшләре коймаларын урнаштыру урыннары эшләр башкару проектында билгеләнә. Төзелеш материаллары һәм механизмнары киртәләп алынган участок чикләрендә булырга тиеш. Юл катламын тулысынча яңадан торгызганнан соң гына түбә ябу эшләре урынын коймалап алырга тиеш.

3.10. Гамәлдәге жир асты инженерлык челтәрләренә, яшел утыртмаларның сакланышы өчен төзелеш яки ремонт-торгызу эшләрне башкаручы оешма җавап бирә. Күрше яки кисешүче коммуникацияләр зыян күргән очракта, алар әлеге коммуникацияләренә эксплуатацияләүче оешма күрсәтмәсе буенча эш башкаручы оешма көчләре һәм чаралары белән кичекмәстән торгызылырга тиеш.

Шәһәрнең үзәк урамнарында һәм мәйданнарында, Транспорт һәм жәяүлеләрнең интенсив хәрәкәте урыннарында жир асты коммуникацияләрен төзү һәм реконструкцияләү эшләре (планнан тыш характердан тыш) төнге вакытта башкарылырга тиеш. Коймалар, грунт һәм материаллар иртәнге сәгать 7гә кадәр жыештырылырга тиеш.

3.11. Алына торган жир (грунт) коймалар чикләрендә саклана. Төзек булмаган территорияләрдә эшләр башкарганда, бер яктан, кире күмү өчен, траншеядан эшләнгән грунт саклау рөхсәт ителә. Жир эшләрне башкарганда юл һәм урамнарның машиналар йөрү өлешенә, жәяүлеләр тротуарларына, каралган газоннарда грунт салу тыела.

Эшләнгән юл киеме һәм төзелеш материаллары киртәләнгән урын чикләрендә яки махсус билгеләнгән урыннарда куелырга тиеш. Бордюр, дерн сүтелә һәм аның икенчел куллану өчен яраклылыгы билгеләнә. Эшләрне житештерүче шулай ук сүтелгән юл һәм тротуар катламының, борт ташының, баскычларның һәм түшәм плитәләренә сакланышын тәмин итәргә бурычлы.

Юлның машиналар йөрү өлешенә төзелеш материалларын туплау тыела.

3.12. Транспорт магистральләренә, юлларның һәм урамнарның машиналар йөрү өлешендә, жәяүлеләр тротуарларында һәм башка төзекләндерелгән территорияләрдә, газоннарда, траншея һәм грунт чикләрендәгә каты капламага эшләр башкарганда экология һәм табигый ресурслар буенча махсус вәкаләтле орган күрсәтелгән урыннарда гына эшләнә һәм тикшерелә.

Юл йөрү өлешенә һәм тротуарларның асфальт өслеген ачу проект һәм

рөхсәт белән каралган чикләрдә һәм ачыла торган траншея күләмнәрендә башкарыла. Сүтелгән асфальт капламы (кисәк) бер эш көне дәвамында чыгарылырга тиеш. 2 тәүлектән артык вакытка асфальт кисәкләрен складлау рөхсәт ителми.

3.13. Урамнарда, юлларда, тротуарларда, майданнарда һәм башка төзекләндерелгән территорияләрдә түбәнә ябу эшләре түбәндәге шартларны үтәү белән алып барыла:

1) эшләр житештерү проекты нигезендә кыска участоклар белән башкарылырга тиеш;

2) алдагы участокларда эшләр, шул исәптән, торгызу эшләре һәм территорияне жыештыру эшләре тәмамланганнан соң гына рөхсәт ителә;

3) траншея киңлеге, корылмаларның тышкы габаритларына карап, минималь булырга тиеш;

4) траншеялар һәм котлованнар бөтен тирәнлеккә беркетелергә яки гамәлдәге Кагыйдәләргә нигезендә жир эшләрен башкаруга тиеш.

3.14. Яңгыр һәм кар суларын ачу эшләре үткәрелә торган урыннарда һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә үткәрүне эшләр башкаручы оешма тәэмин итәргә тиеш. Коеларны, яңгыр кабул итү рәшәткәләрен һәм лотокларны саклау өчен коеларга, яңгыр каршылыклары һәм лотокларга керү мөмкинлеген тәэмин итүче агач щитлар һәм тартма кулланылырга тиеш.

3.15. Жир эшләрен гамәлдәге инженерлык коммуникацияләреннән һәм алар белән киселешләрдән турыдан-туры якин жирдә житештерү тиешле санитар нормалар һәм кагыйдәләргә, эшләр башкару кагыйдәләре һәм эксплуатация оешмаларының норматив документлары таләпләренә туры китереп башкарыла. Күрсәтелгән эшләр эшләр житештерүче, шулай ук урында грунт эшләр чикләрен кулдан билгели торган эксплуатация хезмәтләре хужаларының күзәтүендә башкарыла. Гамәлдәге жир асты коммуникацияләре һәм корылмалары янында, гамәлдәге жир асты коммуникацияләре һәм корылмалары хужалары белән килешмичә, жир механизмнарын, бәрү инструментларын (ломнар, кирка, клинья, пневматик инструментлар һ.б.) куллану, эшләргә оештыру проектында каралганнан кимрәк араларда экскаваторлардан файдалану тыела. Бу очракларда эшләр кулдан гына башкарыла.

Жир эшләрен алып барганда туңган һәм каты грунтларда егыла торган Клин жайланмаларын газүткәргечләргә, терәк торбаүткәргечләргә, электрокабельләргә һәм башка жир асты коммуникацияләренә кадәр 5 метрдан да якинрак арада куллану тыела. Егыла торган Клин жайланмаларын торака якин урында куллану тыела.

Гамәлдәге жир асты корылмаларына зыян китергән өчен жир эшләрен башкаручы оешмалар һәм физик затлар, шулай ук объектта бу эшләргә башкару өчен җаваплы вазыйфаи затлар җаваплы.

3.16. Эшләр башкаруда тыела:

1) РФ Эчке эшләр министрлыгы бүлеге белән килешмичә генә юлларда эшләр башкару;

2) урамнарның якин-тирә участокларын һәм яңгыр канализациясен чүпләү;

3) суүткәргеч торбалар, кюветлар һәм газоннар салу;

4) газ үткәргечләрнең, жылылык трассаларының, электр тапшыру линияләрен һәм элемтә линияләрен саклау зоналарында материаллар һәм конструкцияләр туплау;

5) Люк капкачларын, карау коеларын һәм камераларын, Көнчыгыш рәшәткәләрен һәм яңгыр кабул итү коеларын, юл бие лотокларын һәм кюветларын; жибәрү торбаларын һәм дренажларны, геодезия билгеләрен, юл йөрү өлешен һәм тротуарларны жир белән каплау;

6) су траншеялардан, котлованнардан, коелардан юлларны, тротуарлардан һәм төзекләндерелгән территорияләрдән арындыру. Су бу участокта гамәлдәге яңгыр канализациясенә юнәлдерелгә яки шланг һәм лотокларга бүлеп бирелергә тиеш;

7) гамәлдәге жир асты корылмаларын, расланган проектта каралмаган булса да, кызыксынган оешма һәм инфраструктура үсеше бүлеге белән килешмичә, әгәр күрсәтелгән корылма житештерүгә комачауламаса да, гамәлдәге жир асты корылмаларын күчерү;

8) гамәлдәге жир асты челтәрләре трассаларында нинди дә булса корылмаларны һәм корылмаларны урнаштыру;

9) яшел үсентеләрне кисү һәм сүтү һәм тамыр системасын законнарда билгеләнгән тәртиптә сүтү өчен рөхсәт бирмичә ачыклау;

10) шәһәр урамнары буйлап транспорт һәм чапкыч барышында машиналар узышу;

11) жир асты коммуникацияләре чыгу юлы булмаган, геодезия хезмәте тарафыннан контроль-башкару төшерү эшләре башкарылганчы салынган траншеяларны (кабель, торбаларны жәю өчен) салу;

12) төзелеш объектларын, инженерлык жир асты коммуникацияләрен кабул итү һәм вәкаләтле органда килештерелгән башкарма схеманы үтәмичә ордерны ябу.

3.17. Яшелләндерелгән территориядә жир эшләрен башкарганда оешма, предприятие, учреждение яки ерткычларны житештерүче физик затлар бурычлы:

1) яшелләндерелгән территориядән файдаланучылар һәм вәкаләтле орган белән яшел үсентеләр зонасында төзелеш эшләрен башларга һәм аларның тәмамлануы турында ике көннән дә соңга калмыйча хәбәр итәргә;

2) төзелеш материалларын сакларга һәм машиналар кую урыннарын газоннарда урнаштырмакка, шулай ук агачтан 2,5 м һәм куаклардан 1,5 м ераклыкта урнаштырмакка. Ягулык материалларын туплау агач һәм куаклардан 10 метрдан да ким булмаган күләмдә башкарыла;

3) яшел үсентеләр төзелеш материалларына су сибмәскә һәм пычратмаска;

4) керү юллары һәм күтәрткеч краннар урнаштыру урыннары утыртмалардан читтә урнашырга һәм агачларның билгеләнгән киртәләрен бозмаска;

5) эш зонасында тамыр системасы агачлар һәм куаклар житештерергә түбәнрәк урнашкан төп скелетных тамырлар түгел поврежда тамыр системасы;

б) жир эшләрен башкарганда жирнең өске уңдырышлы катламын төшерергә, буртларга һәм сакларга һәм аны бирелгән урыннарда, алга таба таба табигать саклау чараларын үткәреп, аларны чыгаруны һәм бозылган жирләрне янадан торгызуны тәэмин итәргә;

Щитлар агач кәүсәсеннән 0,5 м ераклыкта өчпочмаклы, шулай ук 0,5 м радиуслы өчпочмак тирәсендә агач түшәлергә тиеш.;

8) шәһәр юлларын, мәйданнарны, ишегалларын, тротуарларны һ. б. асфальтлаганда һәм асфальтлаштырганда, 2 метр диаметрлы буш киңлекләргә агач тирәли, алга таба тимер-бетон рәшәткә урнаштырып, 2 метр диаметрлы калдырырга;

яки башка каплау;

9) кабель, канализация торбалары һәм башка корылмалар салганда траншеялар казуны кәүсәсеннән 15 см. га кадәр, кәүсәсенң калынлыгы 15 см. дан да ким булмаган арада, куаклардан - 3 м. дан да ким булмаган санда, һәр скелет тармагы нигезеннән 1,5 м. га кадәр, агач кәүсәсеннән - 15 см. га кадәр, куаклардан-1,5 м.;

10) юлларны, тротуарларны һәм башка корылмаларны реконструкцияләгәндә һәм төзөгәндә гамәлдәге үсентеләр тирәсендә 5 см дан артык булган очракта, аларны киметкәндә яки арттырганда, вертикаль билгеләргә үзгәртүгә юл куймаска. Тамыр системасын салу яки тапшыру котылгысыз очракларда, проектларда һәм сметаларда агачларның нормаль үсеш шартларын саклау өчен тиешле жайланмалар каралган;

11) төзелеш эшләрен башкарганда, вәкаләтле орган күрсәткән урыннарда грунтны табигать саклау чараларын үткәргә һәм бозылган жирләргә яңадан кайтаруны тәмин итәргә.

#### 4. Авария хәлендәге эшләргә башкару һәм аларның нәтижеләрен бетерү тәртибе

4.1. Аварияләргә бетергәндә (авария телефонограммасы буенча) авария хәлендәге хезмәтләргә инженерлык челтәрләрендә казу эшләрен бер тәүлек эчендә башкару өчен ордерны алдан рәсмиләштермичә башкарырга рөхсәт ителә.

4.2. Жир асты корылмаларында, инженерлык коммуникацияләрендә авария хәле туганда яки аларны эксплуатацияләү барышында яисә аларның нормаль эшләвен бозуга яки бәхетсезлек очраклары өчен алшартлар барлыкка килүгә бәйле рәвештә төзелеш эшләре алып барылганда, күрсәтелгән инженерлык корылмаларын һәм коммуникацияләрен эксплуатацияләүче оешма кичекмәстән авария хәлен бетерү өчен урынга, жаваплы зат житәкчелегендә үзенә хезмәт таныклыгы һәм авария хезмәте наряды булган авария бригадасын жиберергә тиеш., аварияне бетерү өчен гариза яки телефонограммасының күчәрмәсен авария турында һәм керешергә аварияне бетерү һәм аның нәтижеләрен бетерү. Авария эшләре аны тулысынча бетергәнчегә кадәр өзлексез режимда алып барыла.

4.3. Казу эшләргә башланганчы, авария бригадасын жиберү белән бер үк вакытта, эксплуатацияләнгән оешма авария турында вәкаләтле органга, эшләргә үткәргү урыны турында шәхси мәгълүматларга хәбәр итәргә, шулай ук инженер корылмаларыннан файдаланучы оешманың телефон программасы, РФ Эчке эшләр министрлыгы бүлегә (юлны чикләү яки ябу кирәк булганда) авариясе турында хәбәр итәргә, яшелләндерелгән территориядә аварияле эшләр башкарганда вәкаләтле органга хәбәр итәргә тиеш.

Жир эшләрен башкарганда, янәшәдә урнашкан челтәрләргә сакланышын

тээмин итү өчен, эшләр житештерүче алар урынына жир асты коммуникацияләре булган эксплуатация оешмалары вәкилләрен чакыртырга тиеш.

Авария турында хәбәр алынганнан соң, инженерлык коммуникацияләре һәм жир асты корылмалары белән чиктәш оешмалар житештерүче авария урынына җаваплы вәкилләргә вакытында килергә һәм булган коммуникацияләргә һәм корылмаларның сакланышын тээмин итү өчен кирәкле шартлар турында язмача күрсәтмәләр бирергә тиешләр.

4.4. Авария хәлендәге ачышка (ордер) рөхсәт эшләре башлану белән бер үк вакытта рәсмиләштерелә. Әгәр авария эш вакытында яки ял көнөндә килеп чыккан икән, рөхсәт киләсе эш көне белән рәсмиләштерелә.

Эшләргә башкаручы оешма аварияне вакытында бетермәгән һәм территорияне төзекләндермәгән өчен, шулай ук ордерны рәсмиләштермәгән очракта гамәлдәге законнар нигезендә җавап тотат.

4.5. Инженерлык коммуникацияләрендә аварияләргә бетерү өчен торгызу эшләренә давамлылыгы җәйге чорда өч тәүлек һәм кышкы чорда биш тәүлек тәшкил итәргә тиеш.

4.6. Эшләр башкару өчен җаваплы кешеләр һәм транспорт хәрәкәте иминлеген, янәшәдәге жир асты һәм жир өсте корылмаларының сакланышын тээмин итәргә, кирәкле киртәләргә, юл билгеләрен, күрсәткечләргә, яктырткычларны, мәгълүмат щитларын тиешенчә карап тотарга тиеш; кирәк булган очракта, эшләр турында халыкка һәм житештерү предприятиеләренә массакуләм мәгълүмат чаралары аша хәбәр ителә.

4.7. Жир асты коммуникацияләрендә аварияләргә бетергәннән соң юлларны, тротуарларны торгызу, 5.11 пункттында каралган очраклардан тыш, эшләр тәмамланган мизгелдән 10 көндән дә соңга калмыйча башкарыла. Бу чорда урамнарның һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен каплау урыннарында карап тоту оешма, предприятие, учреждение, капламаларны ачучы физик затка йөкләнә. Төзекләндерү эшләре территориянең беренчел торышына туры китереп тулы күләмдә башкарыла.

4.8. Авария-торгызу эшләрен үткәргү объекты төзекләндерү һәм юл-ремонт эшләренә факттагы үтәлешен һәм аларның сыйфатын тикшергәннән соң, эшләргә башкаручы оешма вәкилләре, территория хужасы, вәкаләтле орган, шулай ук РФ Эчке эшләр министрлыгы бүлеге вәкилләргә катнашында (Әгәр эшләр машиналар йөрү өлешендә башкарылган булса) контрольдән төшерелә.

4.9. Авария хәлендә дип планлы эшләр башкару тыела. Мондый гамәлләрдә гаепле эшләргә башкаручылар гамәлдәге законнар нигезендә җаваплы.

4.10. Авария булган инженерлык челтәрләренә хужалары ике ел давамында төзекләндерү торышы өчен җаваплы.

4.11. Гамәлдәге жир асты корылмаларына һәм коммуникацияләргә зыян китергән өчен эшләргә башкаручы оешмалар һәм аларны житештерү өчен җаваплы зат җаваплы.

## 5. Жир эшләрән башкарганнан соң торгызу эшләрә

5.1. Казу буенча жир эшләрә башкаручы оешма, предприятие, учреждение, физик зат, индивидуаль эшкуар бозылган газоннарны, яшел утыртмаларны, балалар һәм спорт майданчыкларын, кече архитектура формаларын, борт ташын һәм юл йөрү өлешенәң яки тротуарның бөтен кинлегенә торгызырга тиеш.

5.2. Урамнарда, тротуарларда һәм майданнарда траншеялар һәм котлованнар салу вәкаләтле орган вәкиленәң техник контроле астында башкарыла. Булган коммуникацияләр белән кисешкән урыннарда траншеяларны салу әлегә жир асты коммуникацияләреннән файдаланучы оешма вәкилләре катнашында башкарыла. Эшләр башкару өчен җаваплы зат траншея һәм котлованнар сала башлау вакыты турында вәкаләтле органга һәм тиешле оешмаларга үз вакытында хәбәр итәргә тиеш.

5.3. Әгәр ачылыш камилләштерелгән катламда башкарылган булса, траншея һәм котлован салу каток белән катламлы ком-гравий катнашмасы һәм аннан соң су сибеп торырга тиеш.

Зонада камил булмаган капламаларны ачканда, траншея һәм котлованнар салу жирле грунт тарафыннан каток белән тыгызланган һәм аннан соң су сибелгән.

5.4. Материалларны туплауның сыйфаты һәм тыгызлыгы турында төзекләндерү буенча эшчәнлекне контрольдә тотарга вәкаләтле вазыйфаи затлар акт төзи. Траншеяларны кондицион булмаган грунт белән күмгәндә, тиешле дәрәжәдә тыгызланмыйча яки башка технологик нормаларны бозмыйча салуның сыйфатына техник контроль ясаучы зат эшне туктатырга, акт төзәргә һәм аны административ хокук бозу турында беркетмә төзәргә вәкаләтле затларга тапшырырга хокуклы.

5.5. Урамнарның һәм тротуарларның машиналар йөри торган өлешенә киредән салам катлам түшәлгән ком (су сибү), кышкы вакытта эрегән ком белән каплана. Яшел зонаны (газоннарны) яңадан торгызу (кире каплау), аерманың өске катламын торгызу бары тик үсемлек грунты белән генә башкарылуын исәпкә алып башкарылырга тиеш. Аның түшәлгән урыннарында үсемлек грунтының калынлыгы 30 см дан да ким булмаска тиеш.

5.6. Траншеяларны башкарма фотога төшкәнче салып кую рөхсәт ителми.

5.7. Урамнарның машиналар йөрү өлеше, йөрү юллары, шулай ук тротуарлар астында эшләр башкарганда, капламаларны торгызу турыдан-туры линияләр, параллель һәм перпендикуляр юллар һәм тротуарлар аша, юллар буенча траншеядан ике якка да 20 сантиметрга капламның зарарсыз өлешен һәм бораулау жайланмасын ачкан вакытта тротуарлар буенча 15 сантиметр һәм зыян күргән өслекнең бөтен кинлегенә-экскаватор ачкан вакытта 20 һәм 15 сантиметр. Шул ук вакытта иске асфальтобетон киселә, чистартыла, вертикаль диварлар һәм нигез өслегә битум белән юыла.

5.8. Торгызу эшләреннән соң грунт, материаллар, конструкцияләр, төзелеш чүп-чары һәм киртәләрне җыештыру мәҗбүри.

5.9. Юл катламнарын торгызу өчен түбәндәге сроклар билгеләнә:

- магистральләрдә, скверларда, паркларда, жәяүлеләр сукмакларында, шулай ук зур хәрәкәттәге Транспорт һәм жәяүлеләр урыннарында торгызу

эшләрә төзелеш оешмасы тарафыннан траншеяны күмеп тигезләп бетергәннән соң кичекмәстән башланьрга тиеш;

- калган очрақларда- траншеяны күмеп тигезләп бетергәннән соң 2 тәүлек эчендә.

5.10. Юл катламының гамәлдәге катламын торгызу ел әйләнәсе алып барыла. Көзге-кышкы чорда (IV - I кварталлар) эшләр башкарганда эшләр житештерүче зыян күргән урынны кардан һәм боздан тулысынча чистартырга, юл катламының аскы катламын торгызырга һәм аның торышын кышкы чор дәвамында күзәтеп торырга тиеш; жылы чорда, әмма 25 апрельдән дә иртәрәк түгел, асфальт-бетон катламын торгызырга тиеш. Асфальт-бетон катламнарын торгызуның технологик эзлеклелеге тышкы һава температурасы +10 °С-көз, +5 °С-язын башкарылырга тиеш. Асфальт-бетон катламнарын торгызу мөмкин булмаган очрақта, аларны тимер-бетон плитәләрдән жыелма катламнарға алыштыру рөхсәт ителә.

5.11. Көзге-кышкы чорда (IV - I кварталлар) тотрыклы тискәре температуралар килеп чыкканда, бозылган төзеклекне торгызу, эшләрне башкару мөмкинлеге булмау сәбәпле, вакытлыча схема буенча башкарыла һәм киләсе елның 1 июненә кадәр тулысынча торгызылырга тиеш, ә Ордерның гамәле гарантия хаты һәм торгызу эшләрә графигы нигезендә озайтыла.

5.12. Грунт утыртылган яки торгызылган өслек деформацияләнгән очрақта, ике ел дәвамында кабат эшләрне ачкан оешма башкара, ул барлык дефектларны үз хисабына кичекмәстән бетерергә яки подрядчы тарафыннан аның үтәлешен финансларга һәм файдалануга тапшырырга тиеш.

5.13. Жир асты коммуникацияләре һәм корылмалары хужалары карау коеларының люкларын (капкачларын) һәм яңгыр алгычларын юл катламнары дәрәжәсендә урнаштырырга һәм карап тотарга тиеш. Билгеләнгән таләпләргә туры килмәсә, Люк биеклеген СНиП төзәтү тиешле органнарның беренче таләбе буенча 48 сәгать эчендә башкарылырга тиеш. Карау һәм яңгыр кабул итү коеларының ачык люклары, камералары һәм коеларның жимерелгән люклары булу рөхсәт ителми. Аларны алыштыру булырга тиеш үткәрелгән 2 сәгать дәвамында, тиешле органнары таләпләре.

Жир асты коммуникацияләре һәм корылмалары хужалары карау коесын ремонтлаганда аның конструктив элементларын гына түгел, аңа янәшәсендәге люкның тышкы ягыннан 20 см радиуста да ким булмаган асфальт катламын торгызырга тиеш.

5.14. Төзекләндерү (юл өслеген, яшел үсентеләрне һ. б.) торгызу эшләрән башкару мөмкинлеге булмаганда, оешма, предприятие, юридик һәм физик зат үз көче белән әлеге эшләрне башкару өчен махсус оешмалар белән килешү төзәргә тиеш. Бу очрақта әлеге килешү эшләрне башкаруга ордер рәсмиләштергән вакытта вәкаләтле органга тапшырыла.

Килешү төзү төзекләндерү элементларын торгызган өчен эш башкаручы оешмадан жаваплылыкны төшерми.

Шәһәр төзелеше элементларын (яшел зоналар, тротуарлар, борт ташларын) саклау мөмкин булмаган очрақта, төзелеш заказчысы үз хисабына торгызуны башкара.

5.15. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, юридик һәм физик

затлар тарафыннан башкарыла торган эш урамнарны, тротуарларны, жәяүлеләр юлларын, газоннарны, квартал эчендәге, ишегалды һәм башка территорияләрне тулысынча төзекләндергәннән соң тәмамланган дип санала.

5.16. Икенче көнне, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң, заказчы подрядчы оешма белән берлектә, вәкаләтле орган вәкилләренә, территория хужаларына төзекләндерелгән юл өслекләре, газоннар һәм башка төзекләндерү элементларын тапшырачак. Эшләргә тәмамлау датасы дип бозылган төзекләндерү, газоннарны һәм юлларны каплату турында актка кул кую датасы санала.

5.17. Урамнарда һәм мәйданнарда жир эшләрен башкарганга әлегә Кагыйдәләргә бозылуын контрольдә тотучы контрольлек итүче органнар, ордерда куелган шартларны үтәмәү, юл катламнарына һәм яшел үтиртмаларны сыйфатсыз итеп салып кую яки сыйфатсыз торгызу, үз белдегәчә ачу яки башка хокук бозуларны (техник проект, эшләр башкару проекты) ачыклау очрагында эшләргә туктатып торырга һәм законда каралган тәртиптә гаеплеләргә җаваплылыкка тарту өчен вәкаләтле органга тәкъдим жиберергә хокуклы.

## **6. Гамәлдән чыккан жир асты корылмаларын бетерү.**

6.1. Әгәр жир асты корылмасы тузган яки башка корылмалар белән алыштырылган булса, челтәрдән өзәлгән булса, ул грунттан чыгарылырга һәм акт белән рәсмиләштерелгән булырга тиеш.

Гамәлдән чыккан жир асты корылмаларын чыгару буенча эшләргә шактый кыйммәтле булганда, алар грунтта түбәндәге шартларны мәҗбүри үтәгәндә калдырылырга мөмкин

1) коелар 1 метрдан да ким булмаган күләмдә сүтелергә һәм җентекләп тыгызланган ком салынган булырга тиеш, ә капкачлар, рәшәткәләр һәм башка жиһазлар төшерелгән булырга тиеш;

2) 300 мм диаметрлы торбаүткәргечләргә ял һәм керү тишелешләре кое һәм камераларда тыгыз эшләнелә;

3) зур күләмле кирпеч һәм бетон жир асты корылмалары таш материаллар белән тыгыз итеп салына яки ком түшәлә;

4) газүткәргечләр өзәлә һәм өрдерелә;

5) электрокабельләр ябылырга тиеш.

6.2. Күрсәтелгән барлык чаралар да әлегә корылмаларның башкарма чертежларында чагыла, алар акт белән бергә вәкаләтле органга тапшырыла.

## **7. Ордерны ябу тәртибе**

7.1. Эшләр тәмамланганнан соң, жир эшләрен башкаруга ордер алган оешма, предприятие, учреждение, индивидуаль эшкүарлар һәм физик затлар Вәкаләтле органга түбәндәге документларны тапшырырга тиеш:

1) 1) жир эшләргә ордерның үзәчәлекле ордены белән кызыксынган оешмаларның тамгалары, алар белән килешенгән Ордер ачканда;

2) бозылган төзекләндерү һәм юлларны һәм жәяүлеләр тротуарларын каплау һәм каплау турында акт;

3) объектны эксплуатациягә кабул итү турында дәүләт комиссиясе акты (яңа төзелеш, реконструкция);

4) бозылган төзекләндерү торгызылганнан соң казу эшләре урыны

фотосурәтләре;

5) сакчылык территориясендә жир эшләрен башкарганда археологик күзәтүләр яисә археологик казу эшләре үткәру турында акт;

6) вәкаләтле орган белән килештерелгән яңа салынган һәм реконструкцияләнгән инженерлык челтәрләрен һәм объектларны электрон рәвештә төшерү.;

7) калдыклар барлыкка килү турында-калдыкларны махсус оешмаларга тапшыру актлары;

8) яшел үсентеләрне сүткәндә, күчереп утыртканда яисә зыян күргән очракта - компенсация яшелләндерү буенча башкарылган эшләр актлары, яшел утыртмаларның үсеп китү актлары. Компенсация яшелләндерү үткәрелмәгән очракта-яшел үсентеләрне сүткән өчен акчалата компенсация түләүне раслаучы түләү документлары;

9) бирелгән рөхсәттә күрсәтелгән срокларда шартларны үтәү.

7.2. Башкарылган эшләргә кабул итү һәм төзекләндерү эшләрен кабул итү контрольлек итүче органнар тарафыннан имзаланган акт белән рәсмиләштерелә: Вәкаләтле орган, территория хужасы, Россия Эчке эшләр министрлыгының Аксубай районы буенча ЮХИДИ бүлгә (машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарда эшләр башкарганда) һәм эш житештерүче вәкиле.

7.3. Казу эшләре урынына чыгып тикшерелгәннән соң, теркәү кенәгәсендә Ордерны ябу турында билгә куела. Документлар белән Ордер архивта ике ел дәвамында саклана.

1 нче кушымта

## **ЖИТЕШТЕРҮ БАШЛАНЫР АЛДЫННАН ОРДЕР АЛЫРГА КИРӘК БУЛГАН ЭШЛӘР ИСЕМЛЕГЕ**

1. Төзелеш, реконструкция һәм капитал ремонт.

1.1. Жир асты инженерлык челтәрләре:

- торбалы-суүткәргечләр, канализация, жылылык челтәрләре, нефть үткәргечләр һәм газүткәргечләр, яңгыр канализациясе, дренаж;

- кабель - электр челтәрләре, элементә челтәрләре, радио, телевидение, светофорлар, урам утлары;

1.2. Юллар, урамнарның машиналар йөрү өлеше, тротуарлар, борт ташы, бүлү полосалары, терәк диварлар, газоннар, электр линияләре терәкләре, тышкы реклама чаралары, светофорлар, яктыртыла торган юл билгеләре, мәгълүмати күрсәткечләр;

1.3. Торак, административ һәм житештерү биналары;

1.4. Биналар (аерым торучы, төзелгән), вакытлы жир өсте корылмалары: - сәүдә, жәмәгать туклануы, көнкүреш хезмәтә күрсәтү объектлары, автосервис, автозаправка станцияләре, ачык автостоянкалар һ.б. (аларны да кертеп).

2. Гомуми файдаланудагы территориягә тышкы чыгу юлы булган биналарда, беренче катлардагы корылмаларда, корылмаларда урнашкан

торак булмаган биналарны реконструкцияләү, янадан жиһазлау, янадан планлаштыру һәм капитал ремонтлау.

3. Нигез чокырларын ачу һәм биналар һәм корылмалар, шул исәптән гаражларны фундамент астына сую, карьерлар эшләү (грунтны проект алды эшкәртү һәм төзелеш материалларын чыгару).

4. Биналарны һәм корылмаларны сүтү, инженерлык коммуникацияләрен чыгару (бетерү).

5. Төзелеш, реконструкция, капитал ремонт яки биналарны һәм корылмаларны сүткәндә төзелеш майданчыгын киртәләү.

6. Территорияләрне вакытлыча һәм стационар коймалар белән киртәләү.

7. Бораулау:

7.1. инженер-геологик скважиналар;

7.2. гидрологик скважиналар;

7.3. Су өчен скважиналар һ. б.;

7.4. Бораулы һәм тамырча свайлар.

8. Шурфларны ачу.

9. Фундамент нигезләрен ныгыту.

10. Фильтрацияга каршы эшләр.

11. Территорияне төзекләндерү һәм яшелләндерү.

12. Планлаштыру эшләре (грунт кисү, ложбиналар һәм чокырлар салу).

2 нче кушымта

### Жир эшләре житештерүгә Ордер №\_\_

Вәкиленә \_\_\_\_\_ Жаваплы: \_\_\_\_\_  
(оешма, предприятие, (ФИА)  
физик зат) (вазифа)  
эшләр башкару рөхсәт ителә \_\_\_\_\_  
(эш характеры)  
адресы:  
\_\_\_\_\_  
(ачылу урыны)

Эшне түбәндәге шартларны үтәү белән башкарырга:

1. Ачылу урынын билгеләнгән типтагы щит коймасы белән әйләндереп алырга, төнге вакытта электр лампалары белән яктыртырга. Щитларда оешманың исемен күрсәтергә (15 см күләмдә хәрәфләр һәм саннар), юл билгеләре куярга.

2. Барлык материалларны һәм грунтны бары тик киртәләнгән участок

чикләрендә генә урнаштырырга. Кире күмүгә яраксыз грунтны күрсәтелгән урынга чыгарырга.

3. Жир асты корылмалары коеларына керү юллары грунт һәм төзелеш материаллары белән тутыру тыела.

4. Траншеялар һәм котлованнар чабуны санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

5. Жир эшләрен башкарганда механизмнар белән эшләр башкару өчен җаваплы зат жир шоферына эшне механикалаштырылган ысул белән җитештерү схемасын бирергә һәм эшләрнең чикләре урынында, сакланышы тәэмин ителергә тиешле гамәлдәге корылмаларның урнашуын күрсәтергә тиеш.

6. Жәяүлеләр хәрәкәте урыннарында периллар белән күчмә күперләр урнаштырылды.

7. Траншеяларны кире каплар алдыннан, бистәнең дежур планына төшерү өчен, ТР Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының вәкаләтле органына тапшырылып, яңа салынган инженерлык челтәрләрен геодезик башкару эшләрен башкарырга. Траншеяларны һәм котлованнарны жентекләп тыгызлап, 20-25 см катламнар белән, кышкы вакытта коры жир белән күмәргә кирәк. Юллардагы траншеяларны салуны эксплуатацияләүче оешма вәкиле күзәтүе астында башкарырга кирәк, ул телефонграмма белән күмелә башлаганчы чакырылырга тиеш. Салу сыйфаты турында акт төзәргә.

8. Материаллар һәм артык грунт җыюны, ярылу урынын күмеп бетергәннән соң, 24 сәгать эчендә башкарырга.

9. Әлеге рөхсәт һәм чертеж һәрвакыт тикшерү органнарына күрсәтү өчен эш урынында булырга тиеш.

Мин муниципаль берәмлек территориясендә инженер-коммуникацион (Жир), ремонт һәм башка эшләр башкарганда билгеләнгән кагыйдәләргә һәм югарыда күрсәтелгән шартларны үтәргә, эшне вакытында башкарырга йөклим һәм әлеге объектның кирәкле материаллар, техника һәм эшче көчләр белән тулысынча тәэмин ителгәнлеген раслыйм. Әлеге ордер буенча йөкләмәләргә үтәмәгән өчен административ яки суд тәртибендә җаваплылык тотам.

Ордер буенча җаваплы ордерга кул кую:

\_\_\_\_\_

Өй адресы: йорт. телефон

\_\_\_\_\_

Эшләр «\_\_» \_\_\_\_\_ елдан «\_\_» \_\_\_\_\_ елга кадәр рөхсәт ителгән

Эшне \_\_ сменада башкарырга. Ордер комиссиясе рәисе.

Ордер \_\_\_\_\_ елга кадәр озаитылды. Ордер комиссиясе рәисе \_\_\_\_\_

Ордер \_\_\_\_\_ елга кадәр озаитылды. Ордер комиссиясе рәисе \_\_\_\_\_

Ордер \_\_\_\_\_ елга кадәр озайтылды. Ордер комиссиясе рәйсе \_\_\_\_\_

## КАЗУ ЭШЛӘРЕ БЕЛӘН БӘЙЛЕ КЫЗЫКСЫНГАН ОЕШМАЛАРНЫ КИЛЕШТЕРҮ.

1. ТР Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының инфраструктура үсеше бүлегенә \_\_\_\_\_

2. «Нурлат жылылык челтәрләре» ЖЧЖ (су белән тәэмин итү, канализация) \_\_\_\_\_

3. Чистай электр челтәрләре Аксубай участогы (электр кабель линияләре һәм челтәрләре). \_\_\_\_\_

4. Лениногорскгаз (Аксубай участогы) ЭПУ (газ челтәрләре, катод яклавы) \_\_\_\_\_

5. «Таттелеком» ААҖ РЭЭҮ \_\_\_\_\_

6. Территорияләр хужалары (төзекләндерү элементлары һәм капламалар) \_\_\_\_\_

7. Экология һәм табигый байлыктар министрлыгының территориаль идарәсе \_\_\_\_\_

8. Шәһәр тибындагы Аксубай бистәсе башкарма комитеты (юллар, газоннар) \_\_\_\_\_

9. ЭЭМ Аксубай районы буенча ЮХИДИ бүлекчәсе \_\_\_\_\_

10. ДЯХО-102 \_\_\_\_\_

### ТЕРРИТОРИЯ ХУҖАСЫНА

\_\_\_\_\_ дән

(ведомство, оешма)

(адресы)

ИНН \_\_\_\_\_

р/с \_\_\_\_\_

банк \_\_\_\_\_

\_\_\_ кв. м, \_\_\_ п.м чокырлы траншеяларны казу эшләре планлаштырыла. ордерда күрсәтелгән территориягездә, шул исәптән \_\_\_ кв. м юлларның каты өслеге, \_\_\_ кв. м тротуар;

Эшләр башкарганда һәм тәмамланганнан соң обязуемся:

1. Асфальт түшәмнәрен турыдан-туры шнур буенча кисәргә кирәк.
2. Казу эшләрендә төшерелгән борт ташы тулысынча урында сакланачак эш.
3. Казу эшләре урынын әзерләү техник таләпләргә туры китереп башкарылачак грунт тыгызлану коэффициенты булган шартлар бөтен тирәнлек буенча 0,98 тән дә ким булмаска тиеш.
4. Төзекләндерү элементларын торгызу эшләре «\_\_» 20\_\_ ел. тәмамланачак
5. Казу эшләре урынын киртәләү - койма сезнең вәкилегез белән артык жирне, чүп-чарны жыеп алу, өске катламны торгызу, төзекләндерү сыйфаты турындагы актка кул куйганнан соң алыначак.

Оешма житәкчесе (баш инженер)

---

**Кызыксынган оешмалар тарафыннан  
әлеге казу эшләре белән бәйлә ябу**

1. (Жылылык челтәрләре)

---

2. (Суүткәргечләр, канализация)

---

3. (Электр чыбык линияләре һәм челтәрләре)

---

4. ЮХИДИ (юллар, жирле юллар)

---

5. (Газ челтәрләре, катод яклау)

---

6. (Телефон кабель һәм жир өсте линияләре)

---

7. Экология һәм табигый байлыктар министрлыгының территориаль идарәсе \_\_\_\_\_

8. Яңа салынган челтәрләрне геодезик башкару эшен кабул итте:

---

**Жимерелгэн төзеклэндерү элементларын һәм казу эшләрә белән бэйле юлларны торгызу торышы турында Акт.**

1. №\_\_ ордер буенча казу эшләрә буенча «\_\_»\_\_20\_\_ елда башланган, «\_\_»\_\_20\_\_ елда тәмамланган.

2. казу эшләрә урыннарын бөтен тирәнлектә техник шартларга туры китереп салганнар.

3. Югары катлам, бордюралар, поребриклар (юллар йөрү өлеше, тротуар, подъездларга һәм чүп-чарларга якын килү юллары, отмоствалар) торгызылган.

4. Зыян күргән үлән, куаклар, агачлар кара туфрак алып кайту, кабат чөчү һәм утырту белән торгызылды.

5. Газон, майданчыклар һ. б. янындагы коймалар торгызылган.

Эшләр житештерүче вәкиле \_\_\_\_\_

Казу эшләрә буенча территориясе хужасы

\_\_\_\_\_

Аксубай штп башкарма комитеты \_\_\_\_\_

Муниципаль контракт нигезендә Аксубай штп территориясен төзеклэндерүне башкаручы оешма вәкиле: \_\_\_\_\_

Башкарма комитетның инфраструктура үсеше бүлеге начальнигы.

Муниципаль контроль өчен жаваплы:

\_\_\_\_\_

Раслыйм:

\_\_\_\_\_

Эшләр башкарганда кисәтүләр:

\_\_\_\_\_

3 нче кушымта

Ордер комиссиясе рәисенә

**Гариза (сорау язуы)**

Заказчы

(югары оешма күрсәтелгән тулы исем)

Адресы:

Юридик

Адресы:

Факттагы

\_\_\_\_\_ телефоны \_\_\_\_\_

жир эшләрән башкаруга ордер бирүне сорый \_\_\_\_\_

(житештерү төре жир эшләрә-төзелеш, реконструкция, ремонт һ. б. күрсәтергә:)

Объектның

исеме \_\_\_\_\_

Эшләрне

үткәрү

урыны

(адрес)

Эшләрне башкару вакыты соралган: «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ елдан «\_\_»

\_\_\_\_\_ 20\_\_ елга кадәр.

Әлеге объектның финанслау, материаллар, механизмнар, автотранспорт, эшче көчләр, киртэләр щитлары, жәяүлеләр күпере, юл билгеләре, мәгълүмат щиты белән тәмин ителгәнлеген раслыйбыз. Юл катламнарын һәм яшел үтыртмаларны торгызу эшләрне башкарачак:

(оешманың исеме һәм нигезе - (шартнамә, күрсәтмә, хат)

---

(югары оешманың тулы исеме)

---

Адресы:

Юридик \_\_\_\_\_

Адрес:

Факттагы

\_\_\_\_\_ телефоны \_\_\_\_\_

Эшләрне башкару өчен жаваплы итеп билгеләнде:

---

(Ф.И.А., вазифасы, телефоны)

Урамны ачып куюга рөхсәт бирүегезне сорыйбыз

---

Озынлыгы \_\_\_\_\_ м, траншея киңлегә \_\_\_\_\_ м. Тышкы төзекләндерү элементларының бозу мәйданнары: юл өслеге \_\_\_ кв. м, тротуарның асфальт өслеге \_\_\_ кв. м, газон \_\_\_ кв. м, грунт \_\_\_ кв.

Рөхсәтне алуға ышанып тапшырабыз

(фамилиясе һәм инициаллары, вазыйфасы, эш урыны)

М.У.

Заказчик

---

(вазыйфасы, фамилиясе һәм инициаллары) (имза)

М.У.

Подрядчик

---

(вазыйфасы, фамилиясе һәм инициаллары)

(Имза)

---

### **Яңа төзелешкә жир эшләрөнә ордер алу өчен кирәкле документлар исемлеге**

1. Житәкче имзасы белән, эш урынын һәм инженерлык челтәрләрөнөн озынлыгын күрсәтеп, хат-гариза (расланган форма буенча) ;
2. Заказчы тарафыннан расланган, билгеләнгән тәртиптә килештерелгән һәм подрядчы тарафыннан эшләр башкаруга кабул ителгән проект документлары (проект) - яңа төзелешкә һәм реконструкцияләүгә;
3. Аксубай муниципаль районы Башкарма комитетының инфраструктура үсеше бүлеге тарафыннан бирелгән һәм килештерелгән, гамәлдәге жир асты һәм жир өсте инженерлык челтәрләрөн (казу урыннары) 1:500 масштабында төшерү һәм жиргә бәйләү белән Аксубай ш. т. п. генераль планы күчермәсе;
4. Төзелешкә рөхсәт күчермәсе (ТР Дәүләт архитектура-төзелеш күзәтчелеге инспекциясе рөхсәте);
5. Беренче каттагы биналарда, корылмаларда урнашкан һәм тышкы ягы булган торак булмаган биналарны реконструкцияләүгә, янадан жиһазлауга, янадан планлаштыруга һәм капитал ремонтлауга рөхсәт документының күчермәсе;
6. Инженерлык челтәрләрөн төзүгә техник шартлар;
7. Аксубай муниципаль районының Жир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы белән заказ бирүче тарафыннан төзелгән жир кишәрлегеннән файдалану хокукына килешү;
8. Объектның яңа төзелешенә, инженерлык челтәрләрөн салуга һәм реконструкцияләүгә жир кишәрлеген сайлау акты;
9. Ордерны рәсмиләштерүне таләп итә торган эшләрне башкаруга подряд килешүе күчермәсе (подрядчы оешма көче белән эшләр башкарылган очракта);
10. Подрядчы оешманың эшләр башкару хокукына сертификат (СРО) күчермәсе;
11. Жаваплы зат билгеләү турында предприятие житәкчесе боерыгы;
12. Эш башкару өчен жаваплы житәкчегә язылу (подписка);
13. Кадрларны исәпкә алу картасы;
14. Заказ бирүче һәм подрядчы оешма житәкчелеге тарафыннан расланган эшләрне һәм бозылган юл катламын, яшел үтыртмаларны һәм башка төзекләндерү элементларын тулысынча торгызу һәм эшләр башкару графигыгы (кышкы вакытта башкарыла торган эшләр графигында юл катламын торгызу һәм жылы вакытта утыртылганнан соң кабат торгызу сроклары күрсәтелә);
15. Махсулаштырылган оешма белән төзекләндерү (юлларны һәм тротуарларны, газоннарны, яшел үтыртмаларны һ. б.) торгызу буенча шартнамә күчермәсе;
16. Йөкләмә-гарантия юл капламаны, газоннарны утырту эшләрне

төмөмланганнан соң ике ел дэвамьнда эксплуатациялэнгэн вакытта яңадан торгызуга гарантия;

17. Аксубай районы буенча Эчке эшлэр бүлегенң ЮХИДИ бүлекчәсе белән эшлэр башкару срокларын килештерү турында документ;

18. Башкарма фотога төшерүне электрон рәвештә бирү турында гарантия хаты;

19. Заказчы һәм подрядчы-партнер предприятие картасы (контрагент).

20. Россия Федерациясе законнары нигезендә башкару срогы житкән Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларына салымнар, жыемнар һәм башка мәжбүри түләүләр буенча бурыч булмау турында (авария хәлләренә бәйле очраклардан тыш) белешмә.

### **Аварияле жир эшләренә ордер алу өчен кирәкле документлар исемлеге.**

1. Житәкче, авария-ремонт эшләрен башкару өчен жаваплы башкаручы (Мастер Ф. И. А.), эшләрне үткөрү срокларын төгәл географик (адреслы) бәйләү белән ордер алу өчен гариза-хат;

2. Аксубай штп генераль планы күчермәсе, инженерлык челтәрләрен (1:500 М) һәм коммуникацияләрнең зыян күрү урынын күрсәтеп;

3. Торгызылган юл өслеген тыгызлауны контрольдә тоту буенча эшләр башкаруга махсулаштырылган оешма (лаборатория) белән килешү күчермәсе һәм яшерен эшләр актының күчермәсе (эшләр машиналар йөрү өлешендә алып барылса);

4. Утыртылган һәм деформация булган очракта, 2 ел дэвамьнда төзекләндерү объектын кабат торгызу өчен гарантия йөкләмәсе;

5. Россия ЭЭМның Аксубай районы буенча ЮХИДИ бүлекчәсе белән эшлэр башкару срокларын килештерү турында документ (асфальт өслеген бозганда һәм машиналар йөрү өлешен һәм тротуарларны ябганда).